

FILOZOFIJA IZA GRANICA: ANALITIČKA I KONTINENTALNA TRADICIJA

PHILOSOPHY
BEYOND BORDERS
THE ANALYTIC AND
CONTINENTAL
TRADITIONS



udruuga society for
za promicanje the advancement
filozofije of philosophy

22.
SVIBNJA
2026.

DRUŠTVO SVEUČILIŠNIH
NASTAVNIKA I DRUGIH
ZNANSTVENIKA U
ZAGREBU, FRANKOPANSKA
5A/2. KAT

Program

9:30 – 10:00 VANDA BOŽIČEVIĆ: *The Art from Hell*

10:00 – 10:30 KSENIJA PUŠKARIĆ: *From Mythos to Logos – and Back: Reclaiming Imagination in Philosophy*

10:30 – 10:45 *Pauza*

10:45 – 11:15 SIMONE NOTA: *What's the History of Philosophy for?*

11:15 – 11:45 JULIJA PERHAT: *A Three-Tier Approach to Online Harmful Speech*

11:45 – 12:15 SREĆKO KOVAČ: *“Analitička filozofija” između značenja i referencije*

12:15 – 12:30 *Pauza*

12:30 – 13:15 OKRUGLI STOL POVODOM 25. OBLJETNICE UDRUGE ZA PROMICANJE FILOZOFIJE. Sudjeluju: Tomislav Bracanović, Filip Grgić i Tvrtko Jolić

13:30 – 15:00 *Ručak*

15:00 – 15:30 BORIS KOŽNJAK *Prije raskola: Ruđer Bošković i razgradnja analitičkog i kontinentalnog*

15:30 – 16:00 DAVOR PEĆNJAK: *Ne-uzročna i djelovateljsko-uzročna teorija slobode volje i intencionalnost*

16:00 – 16:15 *Pauza*

16:15 – 16:45 MARKO-LUKA ZUBČIĆ: *Epistemologija javnog diskursa: centralne dileme*

16:45 – 17:15 IGOR MARTINJAK: *Bilateralna TM semantika kao okvir za stoičku silogistiku*

17:15 – 17:45 IVAN RESTOVIĆ: *Opresivne dihotomije i feministička logika*

The Art from Hell

VANDA BOŽIČEVIĆ
(Bergen Community College)

Testing the idea of the autonomy of art from morality the author uses a thought experiment involving 3 possible worlds: a world that has no concept of morality, a world with moral values that contradict our own, and a world morally inconsistent with ours. The thought experiment reveals moral premises of artistic practice which would make it impossible in the world without moral values.

“Analitička filozofija” između značenja i referencije

SREĆKO KOVAČ
(Institut za filozofiju, Zagreb (emeritus))

U oprjeci “analitička filozofija – kontinentalna filozofija” čini se da su uključena dva kriterija: sadržajni (“analitička”) i referencijalni (“kontinentalna”). Razmatramo jesu li, i na koji način, ta dva kriterija spojiva u istom razlikovanju, ispitujući pritom pojam analitičke filozofije s motrišta odnosa prema analitičkoj spoznaji i analitičkoj metodi, kao i s aspekta njezine povijesno-zemljopisne zastupljenosti. U potonjem smislu, uz pomoć razvojno-povijesnih shema filozofije i logike (F. Brentano, F. Marković, J. M. Bocheński), iščitavamo povijesno mjesto analitičke filozofije, koje zemljopisno okružuje zapadni dio europskoga kontinenta. U sadržajnom smislu, ispitujuemo karakterističnu ulogu logicizma u začetcima analitičke filozofije, osobito prema obziru na odredbe individuuma, razreda i pojma (G. Frege, B. Russell, u usporedbi s A. Nagyem).

Prije raskola: Ruđer Bošković i razgradnja analitičkog i kontinentalnog

BORIS KOŽNJAK
(Institut za filozofiju, Zagreb)

U izlaganju nastojim pokazati da “slučaj” Ruđera Boškovića, iako smješten u povijest ranonovovjekovne filozofije prirode, destabilizira kasniju podjelu na analitičku i kontinentalnu filozofiju. Polazeći od njegove prirodne filozofije pokazujem da njezina konceptualna arhitektura otvara skup problema koji će kasnije biti artikulirani unutar tih tradicija, ali bez da se iscrpljuje u okviru bilo koje od njih. Boškovićeva redukcija materije na neprotežne centre sile, opisive jedinstvenim matematičkim zakonom, upućuje na ideale formalizacije, strukturnog objašnjenja i ontološke ekonomičnosti, što se može dovesti u vezu s kasnijim analitičkim pristupima. Istodobno, njegovo odbacivanje supstancijalne ontologije u korist relacijske dinamike sila rezonira s antisupstancijalističkim i procesno orijentiranim pristupima u kontinentalnoj tradiciji. Umjesto da te srodnosti čitam kao anakrone anticipacije, predlažem da Boškovićev okvir razotkriva povijesnu kontingentnost same podjele. Njegov sustav spaja

formalnu strogost s relacijskom ontologijom, dovodeći u pitanje pretpostavku da logička jasnoća i dinamička metafizika pripadaju suprotstavljenim filozofskim stilovima. U tom svjetlu, analitička i kontinentalna tradicija mogu se razumjeti kao različite, povijesno uvjetovane reakcije na zajednički skup problema oko odnosa supstancije, relacije i strukture, pri čemu se u obje tradicije mogu uočiti konvergentni pomaci prema relacijskim i strukturnim modelima ontološkog objašnjenja.

Bilateralna TM semantika kao okvir za stoičku silogistiku

IGOR MARTINJAK

(Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu)

U izlaganju polazim od ideje da se stoička silogistika može adekvatnije razumjeti ako se napusti istinitosno-funkcijski okvir i umjesto toga usvoji semantika utemeljena na odnosima među stanjima stvari u svijetu. Motivacija dolazi iz dvaju opažanja: prvo, stoički kondicional nije materijalna implikacija nego izraz određenog oblika slijeda; drugo, stoička disjunkcija i negirana konjunkcija ne izražavaju samo logičke funkcije, nego različite tipove sukoba među sadržajima. Suvremena *truthmaker* semantika, osobito u Fineovoj verziji, pruža prikladan formalni okvir jer operira s egzaktnim verifikatorima i falsifikatorima te omogućuje definiranje kompatibilnosti i nekompatibilnosti stanja preko njihove fuzije.

Model se temelji na modaliziranoj rešetki (*lattice*) stanja u kojoj se propozicije interpretiraju bilateralno, kao parovi skupova verifikatora i falsifikatora. Ključni pojmovi definirani su na toj osnovi: sukob između stanja kao nemogućnost njihove fuzije, nepotpuni sukob kao nekompatibilnost verifikatora, te potpuni sukob kao nekompatibilnost i verifikatora i falsifikatora. Stoički kondicional definira se primitivno preko odnosa slijeda: $A \Rightarrow B$ vrijedi ako su verifikatori od A u sukobu s falsifikatorima od B . Stoička disjunkcija interpretira se kao operator čiji verifikatori postoje samo ako su disjunktivi u potpunom sukobu, dok negirana konjunkcija u relevantnim slučajevima izražava nepotpuni sukob.

Silogistički slijed tada se definira uniformno: sekvent $\Gamma \vdash C$ vrijedi ako su verifikatori premisa u sukobu s falsifikatorima konkluzije. Time se neposredno pokazuje da je pet stoičkih tzv. nedokazivih argumenata pouzdano jer su izravne instance triju temeljnih odnosa: slijed generira dva oblika (*modus ponens* i *modus tollens*), potpuni sukob dvaju disjunktivnih oblika, a nepotpuni sukob jedan oblik s negiranom konjunkcijom. Rezultat je jedinstveni semantički model koji objašnjava strukturu stoičke logike bez oslanjanja na istinitosno-funkcijske definicije te ističe njezinu intrinzičnu nemonotonu i relevancijsku prirodu.

What's the History of Philosophy for?

SIMONE NOTA

(Institute of Philosophy, Zagreb)

One revealing difference between the continental and analytic traditions in philosophy is that the former is more humanistically oriented, and as such more concerned with the history of philosophy, while the latter is more scientifically oriented, and correspondingly less so. This difference in attitude reflects a deeper disagreement about what the history of philosophy is for.

Some analytic philosophers today ask: why study the history of philosophy when one can do contemporary philosophy instead? Their implicit answer is that past philosophical works have at most aesthetic value, but no epistemic value. I will argue instead that the history of philosophy is a form of self-knowledge.

In 'The End of History' (2022), Hanno Sauer contends that studying the history of philosophy is philosophically useless, and that little can be learned from Aristotle, Hegel, or Wittgenstein. Past philosophers — he argues — lacked both the empirical evidence and conceptual sophistication we possess today, so they were unlikely to have been right about anything.

This betrays a scientistic conception of philosophy — one that treats the natural sciences as the sole means of understanding nature. But this is a prejudice. When it comes to understanding our human nature, the humanities are at least as well equipped as the natural sciences.

A fundamental part of our nature lies in our conceptual relationship with reality, mediated by language. Our concepts have a history: they are the product of linguistic sedimentations whose origins and meaning are often opaque. It is the task of the history of philosophy to clarify these sedimentations. Without such conceptual clarification, our understanding of the present remains precarious — without knowing how we arrived here, we cannot clearly understand where "here" is.

To know our concepts is to know our knowledge, and thus to achieve self-understanding.

And that's the task of the history of philosophy.

Ne-uzročna i djelovateljsko-uzročna teorija slobode volje i intencionalnost

DAVOR PEĆNJAK

(Institut za filozofiju, Zagreb)

U ovom izlaganju prikazat ću neke odgovore koju mogu pružiti te teorije slobode volje na prigovore kao što su pitanje kontrole odluke i djelovanja te na koji se način ostvaruje intencionalni sadržaj mentalnih stanja (odluka) za djelovanje ako oni nisu uzroci tog djelovanja. Povezat ću ne-uzročnu teoriju u tim smislovima i s teorijom slobode volje kod Jurja Dragišića, hrvatskog filozofa iz 15–16. stoljeća.

A Three-Tier Approach to Online Harmful Speech

JULIJA PERHAT

(University of Rijeka)

Current efforts for online hate speech regulation mostly focus on explicit forms of hateful speech. This paper argues that harmful speech does not operate only at an explicit level, but that there are other forms of equally harmful language that are overlooked in the current regulatory paradigm: dogwhistles, figleaves and other forms of more implicit sexist, racist or homophobic speech fall outside the usual scope of what is deemed harmful, thus easily slipping under the radar. I argue that no single mechanism approach can adequately address all levels at which hateful speech operates. Since current content moderation practice alone is insufficient to detect the full range of harmful speech, the paper proposes three strategies to online speech governance: 1) swift platform-based responses to explicit harmful content, 2) counterspeech strategies based on perspective-taking, including a novel proposal of Kantian Maxim Mirroring, 3) preemptive institutional and group measures that can help mitigate the conditions under which hateful speech can arise.

From Mythos to Logos – and Back: Reclaiming Imagination in Philosophy

KSENIJA PUŠKARIĆ

(Rijeka)

In the early history of human thought, imaginative understanding preceded philosophical accounts of reality, taking the form of myths, stories, and symbolic images that articulated the origins of the world and humanity's place within it. With the rise of philosophy, such imaginative modes were gradually displaced, and their cognitive value often regarded with skepticism. This paper challenges that view by arguing that imagination is not merely a pre-philosophical residue, but a vital and future-oriented dimension of philosophical inquiry. Drawing on Richard Kearney's account of imagination as a hermeneutical practice, I explore how imagination mediates our understanding of truth and opens a space in which truth and love become closely related.

Opresivne dihotomije i feministička logika

IVAN RESTOVIĆ

(Institut za filozofiju, Zagreb)

Izlaganje istražuje i zagovara stav da logika nije izvan dosega feminističke kritike i reforme. Iako je logika formalna disciplina koja se čini apstraktnom i univerzalnom te ne spominje spol ili rod u svojoj teoriji i metateoriji, ona i dalje može biti umiješana u seksističko ugnjetavanje. Naime, kako navodi Val Plumwood (1993, 2002), logika može kodificirati i perpetuirati *dualizme* ili dualistički način razmišljanja.

Pod “dualizmima” podrazumijevaju se pojmovne dihotomije s jednom ključnom značajkom: jedan od dvaju pojmova smatra se inferiornim ili manje vrijednim. Takvi hijerarhijski binarizmi i strategije njihova subvertiranja zauzimaju važno (ako ne i središnje) mjesto u feminističkoj teoriji, posebice u kontinentalnoj tradiciji. Plumwood je, međutim, prva predložila *formalnologičku* evaluaciju dualizama – uz pripadajuća logička rješenja. To je nazvala “feminističkom logikom”.

Primjeri pojmovnih dualizama (u zapadnim društvima) uključuju parove: muškarac/žena, kultura/priroda, um/tijelo, razum/emocije, univerzalno/partikularno te javno/privatno. Članu s lijeve strane daje se primat; on je preferirana, privilegirana opcija – “Jedno” u terminima Simone de Beauvoir. Drugi je koncept “Drugo”: nijek, komplement, “ostatak”. Plumwood tvrdi kako negacija u klasičnoj logici – hegemonijskom logičkom sustavu – služi kao savršen temelj za dualističku opresivnu dinamiku, stoga predlaže neklasične logike kao alternativu.

U izlaganju se istražuje može li neizrazita (*fuzzy*) logika – logika koja dopušta stupnjeve (ne)istinitosti – doskočiti dualističkoj konceptualnoj opresiji. Pritom je fokus usmjeren upravo na dualizam muškarac/žena. Konkretno, kao moguća emancipatorna logička relacija među navedenim pojmovima predlaže se opozicija *neizrazite kontrarnosti*.

Epistemologija javnog diskursa: centralne dileme

MARKO-LUKA ZUBČIĆ

(Institut za filozofiju, Zagreb)

Epistemologija javnog diskursa u posljednjih desetak godina proživljava svojevrsnu renesansu. Cilj ovog izlaganja je ponuditi strukturu glavnih neslaganja u epistemologiji javnog diskursa, s nadom da će takva eksplicitna struktura biti od pomoći u daljnjoj raspravi. Specifično, moj prijedlog strukturira raspravu o epistemičkim karakteristikama javnog diskursa kao konflikt između 1) monista i pluralista, 2) maksimalista i minimalista, 3) internalista i eksternalista, te 4) prioriteta sučelja i prioriteta političke ekonomije. Izlaganje predstavlja ove pozicije te njihove pristupe javnim politikama regulacije javnog diskursa. Uz to, moj prijedlog predstavlja navedene pozicije kao povezane na takav način da epistemologiju javnog diskursa možemo smatrati svodivom na dvije strane – jednu stranu koja uključuje pluralizam, minimalizam, eksternalizam i prioritet političke ekonomije, te drugu stranu koja uključuje monizam, maksimalizam, internalizam i prioritet sučelja. Ovaj prijedlog strukture rasprave služi sudionicima u raspravi na barem dva načina. Osnovna korisnost strukture je to što omogućuje sudionicima uredniji pregled glavnih linija rasprave, bilo u svrhu razvoja novih linija rasprave, ili u svrhu jasnog pozicioniranja u postojećim linijama rasprave uz bolju preglednost

opozicijskih pristupa i njihovih izazova. Međutim, dodatni zanimljiv potencijal strukture je što omogućava raspravu o tome jesu li moguće različite kombinacije i kompatibilnosti navedenih pozicija koje se odupiru predloženom svođenju na samo dvije strane u raspravi.

OKRUGLI STOL POVODOM 25. OBLJETNICE UDRUGE ZA PROMICANJE FILOZOFIJE

Udruga za promicanje filozofije osnovana je 11. srpnja 2001. O njezinu osnutku, *Prolegomeni* i kojekakvim pikanterijama govorit će Tomislav Bracanović, Filip Grgić i Tvrтко Jolić (Institut za filozofiju, Zagreb).

Organizacijski odbor:

Mia Biturajac

Tomislav Dretar

Ana Grgić

Nino Kadić

Ksenija Puškarić